

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Прядка Богдана Васильовича «Гендерні особливості мотиваційних чинників досягнення успіху в пізній юності», поданого на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини за спеціальністю С4 Психологія

Дисертаційна робота Прядка Богдана Васильовича присвячена теоретичному та емпіричному дослідженню тендерних особливостей мотиваційних чинників досягнення успіху в пізній юності. Тема дослідження має безперечну наукову актуальність та практичне значення.

Проблема мотивації досягнення успіху є однією з центральних у психологічній науці, оскільки безпосередньо пов'язана з особистісним розвитком, формуванням професійних орієнтацій та самореалізацією молодої людини. У цьому контексті варто наголосити на тому, що в умовах сучасних соціальних трансформацій, зокрема в Україні, де питання тендерної рівності та розширення можливостей молоді посідають вагоме місце в освітній та соціальній політиці, дослідження тендерних відмінностей у мотиваційній сфері набуває особливої значущості.

Незважаючи на значний науковий доробок науковців, питання Тендерних відмінностей у мотиваційних чинниках досягнення успіху залишається недостатньо дослідженим у вітчизняному науковому просторі. Варто також взяти до уваги те, що малодослідженим залишається виявлення цих відмінностей саме в період пізньої юності на етапі навчання у закладах вищої освіти.

Обраний дисертантом напрям дослідження відповідає пріоритетним напрямкам розвитку психологічної науки в Україні і підтверджує своєчасність та доцільність виконаної роботи. Зазначена проблематика чітко відображена в меті, об'єкті, предметі та завданнях дослідження.

За своїм змістом дисертаційна робота Прядка Б.В. відповідає вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю С4 Психологія. Дисертаційна робота є завершеною науковою працею, має чітку логічну структуру і свідчить про наявність особистого внеску здобувана у розвиток психологічної науки.

У першому розділі роботи здійснено системний аналіз теоретичних підходів до вивчення мотиваційного виміру досягнення успіху від класичних концепцій мотивації досягнення до сучасних теорій самодетермінації, цілепокладання та соціально-когнітивного підходу. Варто взяти до уваги те, що дисертант не обмежується зарубіжним науковим доробком, а цілеспрямовано залучає вітчизняні дослідження, відображаючи специфіку формування уявлень про успіх в українському соціокультурному просторі.

Другий розділ дисертації є логічно вибудованим і методологічно обґрунтованим. Концептуальна основа емпіричного дослідження, побудована на п'ятифакторній моделі особистості. Такий вибір є концептуально виправданим, оскільки п'ятифакторна модель забезпечує системний і верифікований інструментарій для опису особистісних детермінант мотиваційної сфери. Методичне забезпечення дослідження складається з десяти апробованих психодіагностичних методик, згрупованих у три блоки: методики вивчення мотивації досягнення успіху, методики діагностики Тендерної ідентичності та методики вивчення особистісних рис як імовірних детермінант мотивації. Підібраний психодіагностичний інструментарій є валідним і відповідає меті та завданням дослідження. Отримані емпіричні результати є достовірними, підтверджені засобами математичної статистики і дозволяють стверджувати про наявність Тендерної асиметрії в мотиваційній сфері студентської молоді.

Вибірка (174 студенти віком 19-23 роки) формувалася відповідно до предмета та гіпотези дослідження. Констатувальний експеримент охоплював кілька послідовних етапів: підготовчий, методологічний та діагностичний.

Таким чином, концептуальне та методичне забезпечення дослідження є логічно структурованим і відповідає поставленим завданням.

Емпіричне вивчення тендерних особливостей мотиваційних детермінант досягнення успіху здійснено на основі констатувального експерименту з використанням комплексу статистичних методів — кореляційного, факторного, регресійного та дисперсійного аналізу у пакеті Statistica 17.0.

Третій розділ виконано на належному науковому рівні і є логічним практичним завершенням усього дослідження. Розроблена психорозвивальна тренінгова програма «Формування мотивації досягнень» орієнтована насамперед на осіб із фемінним типом тендерної ідентичності, які демонстрували недостатній рівень мотивації досягнення успіху. Програма тривала шість місяців, інтегрувала рефлексивні та інтерактивні методи роботи, індивідуальні та групові форми взаємодії, що забезпечило її комплексний характер. Ефективність програми підтверджена статистично і засвідчила значущі позитивні зміни в експериментальній групі за всіма ключовими показниками, в той же час у контрольній групі жодних змін не відбулося. Варто взяти до уваги те, що позитивні зрушення мали характер оптимізації, а не короточасного підвищення показників, що свідчить про збалансованість програми та її відповідність індивідуальним особливостям учасників.

Загальні висновки дисертації є логічними, структурованими і повністю відповідають меті та завданням дослідження. Варто взяти до уваги те, що автор не обмежується констатацією виявлених закономірностей, а виводить їх на рівень концептуального узагальнення — зокрема, обґрунтовує розуміння успішності як екзистенційного утворення, що є одночасно процесом і результатом особистісного розвитку. Емпіричні висновки щодо тендерної асиметрії в мотиваційній сфері студентської молоді є чітко сформульованими, підкріплені результатами кореляційного та регресійного аналізу і не викликають сумнівів у їх достовірності. Позитивно

оцінюємо те, що автор визначає перспективні напрями подальшої наукової роботи, зокрема вивчення впливу статеворольових стереотипів на мотивацію досягнення успіху. Загалом висновки засвідчують наукову зрілість дисертанта і підтверджують вагомість здобутих результатів.

До теоретично значущих результатів варто віднести авторський підхід до розуміння успішності як екзистенційного утворення та показника, що одночасно є процесом і результатом особистісного розвитку та життєдіяльності. На наш погляд, запропонована концепція мотиваційних детермінант досягнення успіху, побудована на основі п'ятифакторної моделі особистості, є оригінальним внеском до галузі психології особистості та психології мотивації. Також суттєво поглиблено теоретичний аналіз проблеми тендерної асиметрії в мотиваційних відмінностях студентської молоді.

Наукова новизна дисертації Б.В. Прядка полягає в тому, що вперше у вітчизняній психологічній науці здійснено комплексне дослідження специфіки мотивації досягнення успіху студентів залежно від типу тендерної ідентифікації особистості (маскулінної та фемінної). Необхідно зауважити, що дисертант виявив компоненти п'ятифакторної моделі особистості, в якій чинниками мотивації досягнення успіху є самоефективність, впевненість у собі, стресостійкість, локус-контроль, емпатія та екстраверсія.

Дисертант продемонстрував належний рівень наукової ерудиції та вміння самостійно вирішувати дослідницькі завдання. Б.В. Прядко вільно орієнтується як у вітчизняному, так і зарубіжному науковому просторі, що підтверджується широким колом залучених джерел та коректним їх використанням у тексті роботи. Автор виявив здатність до теоретичного узагальнення, побудови власної концептуальної позиції та її емпіричної верифікації. Володіння сучасними методами математико-статистичної обробки даних свідчить про достатній рівень методологічної культури дослідника. Дисертація є цілісною та завершеною науковою працею.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, вважаємо за необхідне висловити низку зауважень і побажань, які не знижують загального позитивного враження⁶ від роботи, але можуть сприяти її вдосконаленню.

1. Вибірка дослідження (174 особи) є достатньою, проте територіально та інституційно обмеженою, що потребує більш обережних узагальнень. Зокрема, цікавим виявилось б розширення кола досліджуваних закладів вищої освіти різних регіонів України, оскільки соціокультурний контекст суттєво впливає на тендерні настановлення та мотиваційну сферу особистості.

2. Концептуальне поєднання тендерної ідентичності за методикою BSRI С. Бем із показниками мотивації досягнення заслуговує окремого теоретичного обґрунтування. Слід зазначити, що деякі сучасні дослідники піддають критиці бінарне трактування Тендерної ідентичності, яке є вихідним у цій методиці, тому доцільно було б розглянути альтернативні підходи або принаймні обговорити відповідні обмеження.

3. Результати формувального експерименту описуються переважно на основі аналізу середніх значень без достатньо деталізованого наведення статистичних критеріїв значущості виявлених змін. Більш розгорнуте статистичне обґрунтування ефективності тренінгової програми посилює б переконливість висновків.

4. Відсутність андрогінного типу тендерної ідентичності серед учасників дослідження є цікавим і важливим результатом, однак він потребує більш детальної інтерпретації з урахуванням соціокультурного контексту.

5. Дисертаційне дослідження зосереджується переважно на констатації тендерних відмінностей у мотивації досягнення успіху, однак залишається відкритим питання про механізми формування цих відмінностей. Зокрема, постає запитання — якою мірою виявлені відмінності є результатом інтерналізованих тендерних стереотипів, а якою — відображенням індивідуально-психологічних особливостей особистості, не пов'язаних із

Тендерною ідентифікацією. На наш погляд, включення до концептуальної моделі дослідження чинників соціального впливу — зокрема, тендерних настановлень батьків, стилю виховання та референтного оточення — дозволило б значно глибше пояснити природу виявлених закономірностей і надати результатам дослідження більшої пояснювальної сили.

б. Перспективним напрямом подальших досліджень, на наш погляд, могло б стати вивчення динаміки тендерних особливостей мотивації досягнення в умовах воєнного стану в Україні. Зокрема, постає запитання чи змінюється тендерна специфіка мотиваційних чинників успіху за умов кризових, стресових обставин, і в якому напрямку.

Вважаю, що висловлені зауваження не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

Вважаю, що дисертаційна робота здобувана ступеня доктора філософії Прядка Богдана Васильовича на тему «Тендерні особливості мотиваційних чинників досягнення успіху в пізній юності» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням та має істотне значення для психологічної науки. Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Підсумовуючи результати проведеного аналізу, можна стверджувати, що дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. Здобувач Прядко Богдан Васильович заслуговує на присудження

ступеня доктора філософії в галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини за спеціальністю С4 Психологія.

6

Офіційний опонент:

Старший науковий співробітник
лабораторії когнітивної психології
Інституту психології
імені Г.С.Костюка НАН України,
кандидат психологічних наук

Олена ШИЛОВСЬКА

М.П. « 31 » жовтня 20 26 року
Власноручний підпис

СТВЕРДЖУЮ
Вчений секретар
Інституту психології
імені Г.С. Костюка
НАН України
